
Andrius GUDAUSKAS

Vilniaus universitetas

Saulena ŽIUGŽDAITĖ

Interneto dienraštis Bernardinai.lt

Naujas popiežiaus Pranciškaus komunikacijos stilius: gairės Katalikų Bažnyčiai?

Straipsnyje aptariamas naujas popiežiaus Pranciškaus komunikacijos stilius, kaip viena iš jo populiarumo prielaidų. Suponuojama mintis, kad popiežius vietoj Bažnyčios mokymui įprastos kalbėsenos pasirenka eiliniam žmogui suprantamą leksiką, nevengia simbolinių gestų, kryptingai siekia bendrauti su žiniasklaida ir pats tapti „naujiena“, nebijodamas neišvengiamų dviprasmybių. Nors Bažnyčios dokumentuose dar nėra tiksliai apibrėžta komunikacijos sąvoka doktrinos prasme, popiežiaus Pranciškaus praktiniai pasiūlymai ir elgesys tampa sektinu pavyzdžiu visų lygmenų komunikacijai.

Pope Francis, following the footsteps of his predecessors, took another important step in the field of social communication: instead of academic and ordinary teaching of Church's "elevated" speech he chooses the vocabulary that is understandable for ordinary person, presents symbolic gestures and intentionally seeks to communicate with the media and to become the "news" himself without the fear of ambiguity. While the concept of communication in terms of doctrine in Church's documents is not yet fully defined, Pope Francis' practical suggestions and behaviour become an example for all levels of communication.

Įvadas

„The times they are a-changing“ – ši Bobo Dylano dainos eilutė lydėjo amerikiečių muzikos žurnalo *Rolling Stone* viršelyje besipuikuojančią popiežiaus Pranciškaus nuotrauką 2014 m. vasario 13-ąją, prabėgus beveik metams nuo argentiniečio kardinolo Jorge Mario Bergoglio išrinkimo Romos vyskupu (2013 m. kovo 13 d.). Kyla klausimas: ar tikrai keičiasi laikai su dabartiniu popiežiumi, o jei taip, tai kokie tie pokyčiai?

Vos pora mėnesių anksčiau – 2013 m. gruodį – „The New Yorker“ viršelyje su neslepama simpatija Katalikų Bažnyčios vadovas vaizduojamas kaip „sniego angelas“. Didesniu nei 3 mln. tiražu leidžiamas *Time Magazine* pirmaisiais popiežiaus pontifikato metais išrinko Pranciškų Metų žmogumi, pasirinkimas motyvuotas precedento neturinčiais popiežiaus veiksmais, sužadinusiais visuotinę pritarimą: „Jis pasirinko nuolankaus šventojo

vardą ir kvietė gydyti Bažnyčią. Pirmasis popiežius ne europietis per 1200 metų siekia perkeisti vietą, kuri pokyčius matuoja amžiais.⁴¹ Italijos leidykla *Mondadori* pirmųjų pontifikato metinių proga pradėjo leisti populiarų iliustruotą savaitinį žurnalą *Il mio Papa*, jo tiražas perkopė 3 mln. egzempliorių. 2014 m. *Pew Research Center* tyrimų duomenimis, popiežiaus Pranciškaus populiarumas viso pasaulio žiniasklaidoje – taip pat neturintis precedento². Analitikai pripažįsta, kad Pranciškus teigiamai priimamas daugumoje pasaulio šalių, JAV palankumas Šventajam Tėvui vis auga³ ir per pirmuosius pontifikato metus baigia pasivyti Jono Pauliaus II reitingus⁴.

Netikėtai, pavyzdžiui, ir tradiciškai skeptiškų vokiečių palankumas: 69 proc. Vokietijos gyventojų simpatizuoja popiežiui; tik 4 proc. laiko jį antipatišku, likusieji neturėjo aiškaus atsakymo. Tarp Vokietijos katalikų situacija dar aiškesnė: 79 proc. jų patinka popiežius ir tik 3 proc. Šventąjį Tėvą vertina kritiškai. 68 proc. katalikų laiko jį pažangiu ir tik 13 proc. – konservatyviu (žr. *Institut für Demoskopie*, 2013)⁵.

Vienas ryškiausių šio „žmonių popiežiaus“, anot *Times*, populiarumo ženklų – šimtatūkstantinės audiencijos, tradiciškai kas savaitę trečiadieniais vykstančios Šv. Petro aikštėje. 2014 m. susitikti su Šventuoju Tėvu į Vatikaną atvyko mažiausiai 6 mln. žmonių⁶.

Kas lemia tokį beprecedentį Katalikų Bažnyčios vadovo populiarumą? Jo ženklų būtų galima rasti dar daugiau, ypač atsižvelgiant į precedento neturinčią krizę, kurią katalikų bendruomenė, ypač popiežiaus institucija, išgyveno vos prieš keletą metų. Jos kulminacija – popiežiaus Benedikto XVI atsistatydinimas⁷, jį lydėjo ne vien milžinišką atgarsį sukėlęs kunigų ir kitų Bažnyčios narių lytinio piktnaudžiavimo skandalas, bet ir intrigų bei neskaidrumo situacija pačioje Romos kurijoje, artimiausioje popiežiaus aplinkoje. Taigi, 2010 m. pavasarį Katalikų Bažnyčia atsidūrė žiniasklaidos dėmesio centre: vadinamasis pedofilijos skandalas supurtė aukščiausio rango hierarchus nuo Romos iki Glazgo, nuo Miuncheno iki Vienos, nuo Sidnėjaus iki Maltos ir Niujorko. Austrijoje ir Vokietijoje socialiniai pokyčiai pasijuto iškart. Daugybė žmonių viešai deklaravo paliekantys Bažnyčią, netgi „atsisakantys“ krikšto. Kasmet Katalikų Bažnyčią palikdavo maždaug 120 000, tačiau 2010 m. daugiau nei 181 193 Vokietijos katalikai ir maždaug 150 000 protestantų nusprendė oficialiai palikti savo Bažnyčias⁸.

Tyrimo tikslas – aptarti, kuo pasižymi popiežiaus Pranciškaus komunikacija, sužadinti tokį galingą socialinį atgarsį, ir išsiaiškinti, ar galima kalbėti apie naują Šventojo Tėvo komunikacijos stilių bei tai, kiek šis stilius atitinka šiandienos komunikacijos poreikius.

Tyrimo objektas – Šventojo Tėvo pasisakymai viešumoje ir jo dokumentas *Evangelii gaudium*. Taip pat moksliniai šaltiniai, kuriuose pirmieji Pranciškaus pontifikato metai nagrinėjami komunikacijos aspektu; statistikos duomenys bei komentatorių įžvalgos.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti popiežių ir komunikacijos santykių raidą po Vatikano II Susirinkimo.
2. Įvardyti svarbiausius šiuolaikinės religinės komunikacijos bruožus bei komunikacijos svarbą Katalikų Bažnyčiai.
3. Nurodyti popiežiaus Pranciškaus komunikacijos stiliaus elementus, kurie sudaro prielaidas jo populiarumui ir sėkmingam dominavimui žiniasklaidos erdvėje.

Tyrimo metodai: šaltinių, mokslinės literatūros bei dokumentų analizė, statistikos analizė, dedukcija.

Temos aktualumas: aptariama tema, autorių manymu, yra svarbi taip pat ir Lietuvos visuomenei, ypač Katalikų Bažnyčios nariams, ieškantiems socialinės komunikacijos gairių mūsų krašte. Analogiškos analizės lietuvių kalba kol kas nėra.

1. Popiežiai ir komunikacija: augantis susidomėjimas

Šiuolaikinėje globalizacijos eroje dėl naujų technologijų visi tapome socialinės komunikacijos vartotojais ir kūrėjais. Komunikacija nėra naujiena ir Bažnyčia, kuri visada naudojosi kiekvieno laikmečio teikiamomis galimybėmis. Todėl galima sutikti su Robertu White'u ir kitais, teigiančiais, kad Katalikų Bažnyčia savo dokumentuose gerokai praplėtė įprastinį terminą „komunikacija arba komunikavimas“, siekdama pabrėžti teologinę ir antropologinę socialinės komunikacijos reikšmę⁹. Andrius Narbekovas ir Justė Milušauskienė įsitraukdami į šį diskursą tvirtina, jog dokumentuose tokios sąvokos kaip „žiniasklaida“, „audiovizualinės priemonės“, „sklaidos medija“, „masinė komunikacija“ ir pan. laikomos „nepakankamomis platesnėms ir turtingesnėms žodžio „komunikavimas“ prasmėms išreikšti“¹⁰. Be abejonės, išgryninus žodžio *komunikacija* (lot. *communicatiōne*, liet. *suteikimas, davimas* – iš lot. *communicāre*, liet. *kalbėtis, tartis*) etimologiją pastebima, kad čia įvardijamas veiksmas, lietuvių kalboje apibrėžiamas kaip bendravimas, kuriuo remiantis kuriama asmenų bendrystė¹¹. Johnas Durhamas Petersas aiškindamas komunikacijos terminą mini tokius aspektus, kaip abipusiškumas bei tarpusavio sąveika, perteikimas ir priėmimo veiksmas. Nuo XIX a. anglosaksų šalyse komunikacija ima reikšti ypatingą pokalbį, jo išskirtinumas būsiąs intymumas ir abipusis atsivėrimas¹². Komunikacija, nuvedanti žmogų į pačius intymiausius žmogaus dvasios labirintus, atsiveria kaip pasaulėžiūrinė nuostata į pasaulį ir pasaulyje. O Katalikų Bažnyčia savo dokumentuose (*Inter mirifica, Communio et progressio, Aetatis novae* ir kt.) pasirinkdama ir įtvirtindama terminą „visuomenės komunikavimas“ kartu įtvirtina ir nuostatą, jog komunikacija privalo tarnauti bendruomenei ir ją formuoti¹³.

Dauguma Bažnyčios dokumentų, paskelbtų XX a. antrojoje pusėje, natūraliai fiksuoja ir stebi naujų technologijų raidą, proveržį bei paplitimą¹⁴. Žvelgiant iš XXI a. pradžios perspektyvos galima konstatuoti, kad Vatikano II Susirinkimo dekretas *Inter mirifica* (1963) tapo atskaitos tašku visiems kitiems Bažnyčios dokumentams masinės komunikacijos ir medijų tema. Taip pat ir XX a. popiežiai, pradėdant Pijumi XI, kuris dar 1931 m. įkūrė Vatikano radiją¹⁵, yra paskelbę daugybę laiškų bei kreipimūsi dėl masinės komunikacijos priemonių plėtros ir patys daugiau ar mažiau savo pavyzdžiu demonstravo Bažnyčios komunikacijos stilių bei santykį su modernia visuomene.

Popiežius Jonas XXIII numatė, jog Bažnyčia po Vatikano II Susirinkimo (1962–1965) jau nebebus muziejus, kurį reikia saugoti, o sodas, kurį reikia puoselėti, tad apie ją reikia pasakoti ne vien tarp „Bažnyčios sienų“, bet pasitelkti visus egzistuojančius socialinės komunikacijos įrankius. Būtent šis Šventasis Tėvas surengė vieną pirmųjų audiencijų žurnalistams, kuriuos iš viso pasaulio į Romą buvo pritraukęs Vatikano II Susirinkimas

ir kurie lig tol menkai domėjosi religiniais klausimais. 1960-aisiais jis davė pirmą interviu *Corriere della Sera* pasauliečiui žurnalistui Indro Montanelli¹⁶. Jonas XXIII tapo pirmuoju popiežiumi, kurį *Time Magazine* išrinko Metų žmogumi (1963). 1966 m. atidaryta Vatikano spaudos salė, kur pradėta teikti informacija suinteresuotiems tikintiesiems, o vėliau ir profesionaliems žurnalistams.

Popiežius Paulius VI dėjo daug pastangų, kad Bažnyčioje būtų atsisakoma iki Vatikano II Susirinkimo vyravusio fundamentalistinio požiūrio į kultūrą bei dialogą, tai tapo jo pontifikato leitmotyvu. Tad Pauliaus VI dėka po Vatikano II Susirinkimo įvyko keletas svarbių pokyčių: pirmiausia Italijos nacionalinė spauda ima analizuoti Bažnyčioje vykstančią reformą, Paulius VI duoda ilgą interviu (1965 m. spalio 3 d.) žurnalistui Alberto Cavallari iš *Corriere della Sera*¹⁷, jame aptaria reformos sunkumus. 1972 m. pasaulietinėje spaudoje imami spausdinti pagrindinių katalikų teologų straipsniai, istorikų bei antropologų komentarai, analizuojantys dabarties problemas¹⁸.

XX ir XXI a. sankirtoje didžiausi nuopelnai socialinės komunikacijos srityje priklausė popiežiui Jonui Pauliui II, jis daug prisidėjo ir prie Vatikano televizijos (*Centro Televisivo Vaticano*) įsteigimo. 1980–1990 m. Jonas Paulius II stengėsi toliau plėtoti masinės komunikacijos temą ir visapusiškai skatinti Bažnyčios išitraukimą. Jo iniciatyva 2000-aisiais visame pasaulyje švęstas krikščionybės jubiliejus buvo bene pirmasis Katalikų Bažnyčios renginys, sulaukęs didžiulio medijų dėmesio. Jonas Paulius II pasinaudojo visomis įmanomomis medijų teikiamomis galimybėmis, to nebuvo padaręs joks ankstesnis popiežius. Tai leido įgyvendinti ir Pasaulio jaunimo dienų fenomenas, užgimęs ir subrendęs per Jono Pauliaus II pontifikatą. Neatsitiktinai šio Šventojo Tėvo laidotuvės tapo bene ryškiausiu XXI a. pr. medijiniu įvykiu, jame tiesiogiai dalyvavo apie 4 mln. žmonių, neskaitant dar kelių milijonų, stebėjusių tiesioginę transliaciją visame pasaulyje¹⁹.

Katalikų Bažnyčia siekiant prisiderinti prie vyraujančios bei populiaros masinės kultūros ir naujų komunikacijos priemonių, reikia nuolat atsižvelgti į dabarties pokyčius. Pastarojo meto globalaus masto debatai (kaip antai dėl Europos krikščioniškųjų šaknų, svarstant Europos Sąjungos Konstituciją); pedofilijos skandalas Katalikų Bažnyčioje; leidimas kabinti kryžius viešosiose vietose ir pan. atskleidė, koks įtemptas, o kartu ir subtilus bei strategiškai svarbus Bažnyčios ir socialinės komunikacijos santykis.

2. Ryškiausi šiuolaikinės religinės komunikacijos bruožai

Kaip minėta, Katalikų Bažnyčia nuo pat gyvavimo pradžios susiduria su šiuolaikinės komunikacijos iššūkiais. Jos misijinė prigimtis neatsiejama nuo pareigos perduoti žinią, kuri yra jos egzistavimo motyvas²⁰. Dar Jonas Paulius II 1990 m. enciklikoje *Redemptoris missio* rašė:

Pirmutinis šiuolaikinių laikų areopagas yra *komunikavimo* pasaulis, vienijantis žmoniją ir paverčiantis ją, kaip sakoma, „pasauliniu kaimu“. <...> Neužtenka naudotis priemonėmis krikščioniškai naujienai ir Bažnyčios mokymui skleisti, bet reikia dar ir integruoti naujieną į šią šiuolaikinių komunikavimo priemonių sukurtą „naująją kultūrą“. Tai sudėtinga problema, nes ši kultūra pirmiausia kyla

ne iš turinio, bet jau iš to, kad egzistuoja nauji komunikavimo būdai, pasižymintys naujomis kalbomis, naujomis technikomis ir naujomis psichologinėmis elgsenomis. Mano pirmtakas Paulius VI sakė, jog „kultūros atotrūkis nuo Evangelijos neabejotinai yra mūsų laikų drama“; šiandienio komunikavimo sritis visiškai patvirtina tokį įvertinimą.²¹

XXI a., kai gyvename neregėto masto masinės komunikacijos priemonių proveržio laikais, ypač dėl išaugusių galimybių naudotis internetu bei socialiniais tinklais, taip pat ir religinė komunikacija patiria esminių pokyčių. Vienas pagrindinių bruožų yra dar didesnis jos priartėjimas prie *populiariosios*, arba *masinės*, kultūros stereotipų. Italų tyrėjas Eugenio Ambrosi, aptardamas šią situaciją, vartoja žodį „subanalėjimas“, nes, anot jo, vyraujantys elementai mąstant apie religinius faktus spaudoje ar televizijoje yra:

1. Jų pavertimas *reginiu* ar *didingu įvykiu*.
2. Gebėjimas *nustebinti*, prablaškyti, priblokšti.
3. *Kontrastai*: tikrieji arba suponuojami, ypač Bažnyčios, kuri išoriniam stebėtojui atrodo gana paslaptinga vieta.
4. Itin didelio dėmesio sulaukia *svarbūs asmenys*: popiežius, kurijos nariai, kardinolai.²²

Tie patys dėsniumai vis dėlto išlieka ir tuo atveju, jei šie aspektai pateikiami pavieniui, ne visi kartu. Nutinka taip, kad vis labiau linkstama skirti dėmesį tam tikrų faktų raidai ir vis mažiau domimasi priežastimis bei tolimais ir sudėtingais jų motyvais. Žiniasklaida nėra labai suinteresuota religinėmis temomis, jei neaptinka dėmesį pritraukiančių elementų²³.

Žiniasklaida dažniausiai kaltina Bažnyčią uždarumu, perdėtu rezervuotumu, profesionalumo ir patirties medijų srityje stoka²⁴. Be abejo, ypač Lietuvoje ir posovietinio bloko šalyse, – dėl cenzūros ir saviraiškos laisvės suvaržymo patirties, – skaidrumo ir pasitikėjimo kultūra nelengvai skinasi kelią pačioje Bažnyčioje²⁵. Be to, dėl religijos praktikos Bažnyčia dažniausiai pateikiama kaip polemikos priežastis, skaldanti viešąją nuomonę. Tuo tarpu Bažnyčios akimis, žiniasklaidos atstovai nesugeba perprasti dvasinės religinių dalykų plotmės, yra priešiški nusiteikę religijos atžvilgiu, o žiniasklaidos nepriklausomybė tik tariama²⁶.

Dėl šių prieštaravimų religinei komunikacijai keliami uždaviniai tampa dar sudėtingesni: jos paskirtis ne tik skleisti Evangeliją, informuoti tikinčiuosius bei stiprinti jų tapatybę ir religinę priklausomybę, bet ir priartėti prie naujosios kartos, o kartu skatinti įvairių visuomenės narių dialogą²⁷. Tokiam darbui reikalingi dėmesingi ir išvalgūs profesionalai. Jų veiklos esmė – atskleisti Katalikų Bažnyčios visuomeninę prasmę, išryškinant tai, kad ji kaip organizacija daro gera žmonijai, o kaip dvasinė ir žmogiškoji tikrovė veikia sąžiningai bei stengiasi laikytis Jėzaus Kristaus mokymo.

Katalikų Bažnyčios atstovams kyla uždavinys išdrįsti ir gebėti įveikti iškreiptą susiformavusį Bažnyčios įvaizdį žiniasklaidoje. Tam tikrais atvejais pasaulietinė žiniasklaida mano, jog Bažnyčia kaip institucija nėra arba nebuvo tokia, kaip apie save kalba; kaip struktūra turi aspektų, nesuderinamų su šiuolaikine demokratine visuomene, pažanga bei tolerancija; kaip religinė institucija priima narius, kurių elgesys nedera su Evangelija. Todėl Bažnyčios laukiantis uždavinys – perprasti ir perimti komunikacijos mechanizmus,

veikiančius tiek organizacijos viduje, tiek išorėje; tiek globaliai, tiek lokaliai. Popiežius Pranciškus, jokiais atvejais neišsižadėdamas, bet įtikinamai ir populiariai toliau plėtodamas Bažnyčios mintį ir tradiciją, kuria savitą ir modernų komunikacijos stilių. Tai liudija nepaprastas jo populiarumas ir nuolatinis pozityvus žiniasklaidos dėmesys. Drįstame kelti klausimą: ar galima kalbėti apie naujo tipo komunikaciją popiežiaus Pranciškaus atveju?

3. Popiežiaus Pranciškaus komunikacijos stilius

Pastaruosius kelis šimtmečius Katalikų Bažnyčios vadovams netrūko vienokio ar kitokio žiniasklaidos dėmesio, tačiau šiandien jau galima teigti, kad Pranciškus žengė dar toliau ir radikaliai pakeitė popiežiaus komunikacijos stilių bent trimis aspektais. Tai: 1) gyvenimo stilius bei giliai simboliškas elgesys per viešus pasirodymus; 2) vaizdinga kalba ir lengvai įsimenamos ištaros; 3) požiūris į masinės komunikacijos priemones ir bendravimas su žiniasklaida. Remiantis šiais kriterijais, kuriuos nurodė vokiečių mokslininkas Christianas Klenkas²⁸, reikia paanalizuoti keletą svarbiausių popiežiaus pirmųjų pontifikato metų viešų pasisakymų bei gestų.

Pirmasis aspektas – gyvenimo stilius bei giliai simboliškas elgesys per viešus pasirodymus – reprezentuoja kukliai gyvenantį, žmonėms artimą, simpatišką ir humoro nestokojantį asmenį. Netrūksta diskusijų apie tai, kiek šis stilius yra nuoširdus, o ne sąmoningai pasirinktas, siekiant pragmatinių tikslų, bet, žinant Buenos Airių arkivyskupo biografijos detales, dabartinė popiežiaus laikysena, tikėtina, yra natūrali asmeninio stiliaus tąsa. Ilgametis Argentinos žurnalo *Cristerio* redaktorius Jose Maria Poirier'as – vienas įtakingiausių kardinolo J. M. Bergoglio žinovų – biografijoje, kuri Europoje pirmą kartą publikuota 2005 m. spalį (*The Catholic Herald*), rašo, jog būdamas Buenos Airių vyskupu augziliaru J. M. Bergoglio sugebėdavo visada būti su savo kunigais, palaikydavo juos krizių ir sunkumų laikotarpiu, turėjo puikų gebėjimą klausyti, išsisavęs valandas praleisdavo su senais ligotais kunigais. Kartu skatino kunigus gilintis į intelektualinę bei meno sritis: „Bergoglio niekada neslėpė aistros literatūrai.“ Tapęs Buenos Airių arkivyskupu, „kardinolas Bergoglio norėjo, kad jo kunigai būtų „paribiuose“. Siekė, kad kunigai būtų ten, kur labiausiai stokojama, ligoninėse palydėtų kenčiančiuosius nuo AIDS, būtų miesto vaikų valgyklose. Reguliariai pats keliaudavo aplankyti vargšų iki savo trimilijoninės vyskupijos pakraščių. Anot J. M. Poirier'o, kardinolas J. M. Bergoglio visiškai nesireiškė viešumoje, atstovas spaudai nuolat perduodavo arkivyskupo atsakymą duoti interviu ar kitaip pasisakyti, mat norintys sužinoti, ką jis mąsto, galėjo padaryti tai bažnyčioje per kardinolo pamokslus. Nepaisant to, J. M. Bergoglio turėjo didžiulį autoritetą sekuliarios visuomenės akyse²⁹.

Tačiau kardinolui J. M. Bergoglio tapus popiežiumi įvyksta radikalus pokytis šio asmens gyvenime. Pranciškaus dabartinis atvirumas visuomenei, pasitelkiant viešuosius ryšius bei masinės komunikacijos priemones, giliai paveikia šiandienos žmonių vaizduotę: nelieka nepastebėti tokie dalykai kaip tai, kad Šventasis Tėvas avi paprastus ir nudėvėtus batus; pats neša portfelį; susimoka už viešnagę svečių namuose; atsisako prabangaus automobilio ir nemato problemos vykti autobusu kartu su dešimtimis kolegų kardinolų. Tokį naująjį Romos vyskupo, kaip institucijos aukščiausiojo vadovo, stilių

pastebi ir žurnalistams per spaudos konferenciją iškomunikuoja Vatikano spaudos atstovas Federico Lombardi SJ³⁰ jau kitą rytą po popiežiaus išrinkimo, ir žinia plačiai pasklinda pasaulietinėje spaudoje³¹.

Galima daryti prielaidą, jog toks elgesys pranoksta vien asmeninės askezės plotmę: taip siunčiama žinia, jog Šventasis Tėvas nori reformuoti Bažnyčią, tad pirmas rodo sekutiną pavyzdį³². Šie simboliniai vaizdai šiandien greičiau nei bet kada užlieja socialinius tinklus ir tampa dar vienu galingu įvaizdžio formavimo įrankiu. Katalikų Bažnyčiai, kurios liturgija persmelkta simbolių ir ženklų, tokia simbolių gestų kalba yra natūrali ir spontaniška.

Antrasis popiežiaus komunikacijos stiliaus aspektas – vaizdinga kalba ir lengvai įsiimenamos ištarnos. Būtent tokia medžiaga puikiai tinka žiniasklaidai ir yra lengvai perteikiama. Kaip teigia J. M. Poirier'as, „Pranciškus kreipiasi jau nebe į beveidę tikinčiųjų minią iš malonės ir žinojimo balkonų, bet perteikia žinių kiekvienam pavieniam asmeniui, jei būtų įmanoma – net veidas į veidą: žvelgdamas į akis ir spausdamas rankas“³³. Kaip tik tokio bendravimo išsilgęs šiuolaikinis žmogus, linkęs įsitraukti į tinklaveikos visuomenėje intensyviai plėtojamus horizontalius santykius ir nenoriai beprieimantis vertikalią hierarchiją.

Popiežiaus terminologijoje retai pasitaiko kurijos aplinkai stereotipiškai būdingų žodžių, jis kalba paprastai, vaizdingai ir atvirai, nevengdamas ir kontroversiškų temų. Tai ir didelio nuolankumo ženklas – prisiminkime garsiąją Pranciškaus frazę: „Kas aš toks, kad smerčiau kitus?“ Šiuos žodžius pontifikas ištare per savo pirmąją spaudos konferenciją, kurioje dalyvavo daugiau nei 6 tūkst. pasaulio spaudos atstovų. Į juos popiežius kreipėsi asmeniškai teigdamas: „Žiniasklaidos vaidmuo pastaruosiu metu nuolat auga, šiandien ji tampa būtina, norint pasauliui papasakoti šiuolaikinės istorijos įvykius.“³⁴

Šventojo Tėvo dėmesys žurnalistams ir žiniasklaidai apskritai liudija faktą, kad Pranciškui ima rūpėti, kaip pasiekti kuo platesnį žmonių ratą, ir jis pats prie to prisideda. Žurnalistai dar puikiai prisimena sunkumus, su kuriais susidurdavo, norėdami spaudoje, radijo ar televizijos eteryje perteikti, pavyzdžiui, Benedikto XVI citatas. Benedikto XVI tekstai pasižymėjo moksliška ir sudėtinga leksika, todėl medijų darbuotojams reikėjo turėti teologinį išsilavinimą ir pakankamai laiko egzegezei – tai, ko kaip tik stokoja žurnalistika³⁵. Pranešimo spaudai, kuris šimtų puslapių encikliką apibendrintų dešimčia paprastų sakinių, lig šiol Vatikano spaudos tarnyba dar nebuvo parengusi, tad vis pasikartodavo ta pati nelaimė, kai keletas atsitiktinių sakinių paimama iš dokumento ir pristatoma kaip naujiena. Daug lengviau žurnalistams sekasi su Pranciškaus tekstais, kurie dažniausiai yra lengvai perprantami ir pagavūs, parašyti plačiai publikai prieinama kalba, turintys tiesioginį ryšį su žmonių gyvenama tikrove, tad nenuostabu, kad tiek daug popiežiaus citatų nuolat aptinkama socialiniuose tinkluose, – apibendrina C. Klenkas³⁶.

Akivaizdu, jog Šventojo Tėvo naujasis komunikacijos stilius yra ne atsitiktinis, o sąmoningai pasirinktas. Tai liudija ir apaštališkasis paraginimas *Evangelii gaudium* – pirmasis tikrai popiežiaus Pranciškaus stilių atskleidžiantis dokumentas, priešingai nei enciklika *Lumen fidei*, kurią parengė jo pirmtakas Benediktas XVI, bet pasirašė Pranciškus, pridurdamas keletą originalių skyrių. Dokumente *Evangelii gaudium* pateikiami prieš tai vykusio Vyskupų sinodo, skirto evangelizacijos temai, rezultatai. Jis vertai laikomas

pontifikato programiniu dokumentu: „Gerai žinau, kad dokumentai šiandien nebekelia tokio pat susidomėjimo kaip anksčiau ir yra greitai užmirštami. Nepaisydamas to, pabrėžiu, jog tai, ką čia ketinu pasakyti, yra programiškai reikšminga ir labai svarbu.“³⁷ Detaliau nesigilinant į dokumento turinį, kuris buvo gana plačiai nušviestas ir komentuojamas, norisi tik atkreipti dėmesį į gana akivaizdų popiežiaus troškimą, kad jo tekstas būtų suprantamas visiems. Stilius išties aiškus ir tiesus, išsiskiriantis iš kitų Bažnyčios Magisteriumo dokumentų. Pranciškus ragina kalbėti suprantamai tam, kad žinia taptų prieinama kuo platesniam žmonių ratui. Jis rašo: „Sykiu milžiniški ir spartūs kultūriniai pokyčiai reikalauja, kad nuolatinis dėmesys būtų nukreiptas į pastangas amžinąsias tiesas reikšti kalba, aikštėn iškeliančia jų nuolatinį naujumą. <...> Atminkime, „reikšti tiesą galima įvairiomis formomis. Ir pasirodo, jog, norint šiandienams žmonėms perteikti Evangelijos naujieną jos nekintama reikšme, būtina atnaujinti raiškos formas.“³⁸ Paradoksalu, popiežius kalba kaip žiniasklaidos ekspertas, nes tinkamos raiškos formos pasirinkimas ir yra visos žiniasklaidos prerogatyva. Kalbėdamas apie naują ir suprantamesnę formą, Šventasis Tėvas toli gražu nesiūlo supaprastinti turinio, – priešingai, ragina atsigręžti į esmines tikėjimo tiesas, atkuriant deramą jų hierarchiją³⁹.

Trečiasis aspektas, būdingas Pranciškaus komunikacijos stiliui, yra jo požiūris į masinės komunikacijos priemones ir bendravimas su žiniasklaida. Jau minėta spaudos konferencija, surengta popiežiaus iniciatyva iškart po konklavos, gali būti laikoma simboline. O 2013 m. rugsėjo 4 d. pontifikas savo iniciatyva kairiųjų pažiūrų pasaulietiniam dienraščiui *La Repubblica* parašė straipsnį „Atviras dialogas su netikinčiaisiais“⁴⁰. Popiežius į Eugenio Scalfari (vieno populiariausių Italijos dienraščių steigėjo ir redaktoriaus) anksčiau viešai iškeltus kritinius klausimus apie pasauliečius ir tikėjimą atsako per laikraštį. Interviu yra davęs ir Pranciškaus pirmtakas Benediktas XVI – skrydžio metu, grįždamas iš vizitų užsienio šalyse, arba leisdamasis į ilgesnius pokalbius, kurie vėliau tapo knygomis⁴¹. Skirtumas tas, kad daugeliu atvejų klausimai arba pokalbiai būdavo iš anksto suderinami Vatikane⁴². Tuo tarpu Pranciškus labai dažnai kreipiasi į žurnalistus tiesiogiai, apeidamas Spaudos tarnybą. Nuo pat pradžių žurnalistus stebino popiežiaus atvirumas ir neišsisukinėjimas nuo sudėtingų ar kontroversiškų klausimų. Štai per interviu 2013 m. liepos 30 d. (skrydžio metu, grįžtant iš Pasaulio jaunimo dienų Rio de Žaneire) komentavo tokius klausimus kaip pinigų plovimo skandalas Vatikano banke (IOR) ar „homoseksualių prelatų lobizmas“ Romos kurijoje⁴³.

Kartais Šventasis Tėvas netikėtai kam nors paskambina ir jo žodžiai patenka į spaudą kaip nepatvirtinta informacija⁴⁴. Šis netikėtumo efektas, be abejonės, sustiprina žinios vertę. Iš kitos pusės, tokio pobūdžio komunikacija neatsiejama nuo pavoju, pavyzdžiui, falsifikavimo: tenka kelti klausimus, koks pokalbis išties įvyko? ar popiežius tiksliai taip ir sakė?⁴⁵ Įdomu, ką apie tai mano pats Pranciškus? Gal niekada to ir nesužinosime, tačiau jo žodžiai, pasakyti dar būnant Buenos Airių arkivyskupu ir pakartotinai paskelbti daugiau nei 11 mln. „sekėjų“ turinioje Pranciškaus *Twitter* paskyroje, puikiai iliustruoja šio pontifiko pirmiausia sielovados, paskui ir komunikacijos programą: „Geriau sužeista Bažnyčia, bet išėjusi į gatves, negu serganti, nes užsidariusi tarp savo sienų.“

Išvados

Bažnyčia, vis labiau suprasdama socialinės komunikacijos priemonių ir žiniasklaidos daromos įtakos svarbą formuojant kultūrą ir asmenų bei grupių gyvenimą, stengiasi maksimaliai įsijungti į šio „naujojo aeropago“ erdvę. Viešosios nuomonės formavimui didžiausią įtaką turi vaizdai ir citatos, kurias perteikia masinės komunikacijos priemonės. Medijų srityje popiežius Pranciškus pirmaisiais pontifikato metais sukėlė tikrą euforiją, nepaisant dramatiškos Katalikų Bažnyčios situacijos Benedikto XVI valdymo metais, kai, atskleidus faktus apie kunigų ir kitų Bažnyčios narių įsitraukimą į lytinio piktnaudžiavimo verpetą, stipriai smuko pasaulietinės visuomenės pasitikėjimas Bažnyčia. Galima daryti išvadą, kad inovatyvūs Pranciškaus žingsniai socialinės komunikacijos srityje yra savalaikiai ir prasmingi: įsitraukimas į populiariąją kultūrą, akademiškumo atsisakymas, simboliniai gestai, kalbantys apie artumą bei pagarbą paprastiesiems ar į paribius išstumtiems žmonėms, kryptingas siekis bendrauti su žiniasklaida ir tapti „naujienu“ yra elementai, atitinkantys šiuolaikinės komunikacijos reikalavimus, nes esmingai atsižvelgia į auditorijos poreikius. Mokydamasi klausytis Bažnyčia ne tik geriau sugebės perprasti savo klausytojų situaciją, bet ir tinkamiau atsilieps į jų poreikius. Abipusiškumu pagrįsta komunikacija – geriausias būdas skelbti Evangeliją, sekant paties Jėzaus pavyzdžiu.

NUORODOS

- ¹ *Chua-Eoan H., Dias E.* Pope Francis, The People's Pope // <http://poy.time.com/2013/12/11/person-of-the-year-pope-francis-the-peoples-pope/>. Žiūrėta 2015 05 30.
- ² *Pew Research Center ataskaita.* Media Coverage of Pope Francis' First Year // <http://www.journalism.org/2014/03/06/media-coverage-of-pope-francis-first-year/>. Žiūrėta 2015 05 30.
- ³ *Pew Research Center.* Pope Francis' Image Positive in Much of World // <http://www.pewglobal.org/2014/12/11/pope-francis-image-positive-in-much-of-world/>. Žiūrėta 2015 05 30.
- ⁴ *Pew Research Center.* In U.S., Pope's Popularity Continues to Grow // <http://www.pewforum.org/2015/03/05/in-u-s-popes-popularity-continues-to-grow/>. Žiūrėta 2015 05 30.
- ⁵ *Köcher R.* Hohe Erwartungen. Allensbach // http://www.ifd-allensbach.de/uploads/tx_reportsdocs/Dezember_Papst.pdf. Žiūrėta 2015 05 30.
- ⁶ Žr. Partecipazione di fedeli agli Incontri in Vaticano con il Santo Padre Francesco nel corso dell'anno 2014, Dicembre (29.12.2014) // <http://press.vatican.va/content/salastampa/es/bollettino/pubblico/2014/12/29/0990/02132.html>. Žiūrėta 2015 05 30. Šie duomenys neatspindi popiežiaus susitikimų per privačias ar tikslines audiencijas, nei skaičiaus tikinčiųjų, su kuriais Pranciškus susitiko per apaštališkas keliones. Palyginimui: skaičiuojama, kad 2011 m. 2 553 800 piligrimų dalyvavo įvairiuose susitikimuose su popiežiumi Benediktu XVI, t. y. 300 000 daugiau nei 2008–2010 m.
- ⁷ *Benedictus XVI.* Declaratio // http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/speeches/2013/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20130211_declaratio.html. Apie atgarsius pasaulio spaudoje žr. Un anno dopo // <http://www.osservatoreromano.va/it/news/un-anno-dopo>. Žiūrėta 2015 05 30.
- ⁸ *Heneghan T.* German Bishops Get Tough On Catholics Who Opt Out Of Church Tax // http://www.huffingtonpost.com/2012/09/21/german-bishops-church-tax_n_1903038.html. Žiūrėta 2015 05 25. Žr. taip pat: Allgemeines Dekret der Deutschen Bischofskonferenz zum Kirchnaustritt // Deutsche Bischofskopnferenz. 20 09 2012 // <http://www.dbk.de/presse/details/?suchbegriff=Ehe&presseid=2168&cHash=25c6f9d3008791b084098b59dafa592c>. Žiūrėta 2015 05 25.

- ⁹ White R. Pastorale e comunicazione // <http://www.lacomunicazione.it/voce/pastorale-e-comunicazione/>. Žiūrėta 2015 05 25. Taip pat *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija*. Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio*. Nr. 11 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2015 05 25.
- ¹⁰ Narbekovas A., Milušauskienė J. Visuomenės komunikavimo sampratos pateikimo skirtumai ir pagrindiniai elementai Katalikų Bažnyčios dokumentuose *Inter mirifica, Communio et progressio ir Aetatis novae* // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2013. Nr. 46 (74). P. 9.
- ¹¹ Plačiau žr. *Gudauskas A. Krikščioniškoji komunikacijos prigimtis, realijos ir perspektyvos* // Kościół a Europa. W dobie współczesnej. Sympozjum w 15-lecie Studium Teologii w Wilnie. Wilno–Białystok. 2010. S. 99.
- ¹² Peters J. D. Kalbėjimas vėjams: komunikacijos idėjos istorija. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. 2004. P. 18–32.
- ¹³ *Gudauskas*. Ten pat. S. 103–104.
- ¹⁴ Išsamus Katalikų Bažnyčios dokumentų sąrašas visuomenės komunikavimo tema skelbiamas: *Pontificium consilium de communicationibus socialibus* // <http://www.pccs.va/>.
- ¹⁵ Pio XI. Il Primo radiomessaggio di papa Pio XI a tutte le genti e ad ogni creatura // Santa sede. Pio XI. 12 febbraio 1931 // http://w2.vatican.va/content/pius-xi/it/speeches/documents/hf_p-xi_spe_19310212_radiomessage.html. Žiūrėta 2015 05 25.
- ¹⁶ Cubeddu G. La Chiesa che ho conosciuto // http://www.30giorni.it/articoli_id_12748_l1.htm. Žiūrėta 2015 06 05.
- ¹⁷ “Venga, venga” mi disse il Papa // http://archivioistorico.corriere.it/1998/luglio/21/Venga_venga_disse_Papa_co_0_980721543.shtml. Žiūrėta 2015 06 05.
- ¹⁸ Zizola G. Cattolici e mass media // <http://www.lacomunicazione.it/voce/cattolici-e-mass-media/>. Žiūrėta 2015 05 25.
- ¹⁹ Holmes S. City of Rome celebrates ‘miracle’ // <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4428149.stm>. Žiūrėta 2015 05 25.
- ²⁰ Vatikano II Susirinkimo dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium*. Nr. 1 // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 24; Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio*. Ten pat. Nr. 18.
- ²¹ Jonas Paulius II. Enciklika *Redemptoris missio*. Nr. 37 // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html. Žiūrėta 2015 05 25.
- ²² Ambrosi E. Comunicazione e informazione: nuovi scenari e forme di presenza della Chiesa // Tigor: Rivista di scienze della comunicazione. Trieste. 2011. Nr. 1. P. 144.
- ²³ Ten pat.
- ²⁴ Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio*. Ten pat. Nr. 121.
- ²⁵ *Gudauskas*. Ten pat.
- ²⁶ Pratesi P. Libertà e comunicazione // <http://www.lacomunicazione.it/voce/liberta-e-comunicazione/>. Žiūrėta 2015 06 05.
- ²⁷ *Ambrosi*. Ten pat.
- ²⁸ Klenk C. Franziskus – der Medienstar. Im ersten Jahr seines Pontifikats berichten Journalisten viel und durchweg positiv – wie lange noch? // *Comunicatio Socialis*. Ostfildern. 2014. Nr. 1 (47). S. 72–93.
- ²⁹ Poirier J. M. Quiet thunder in Argentina // <http://www.catholicerald.co.uk/features/2013/03/13/quiet-thunder-in-argentina/>. Žiūrėta 2015 05 25. Ši pirmoji kardinolo J. M. Bergoglio biografija publikuota 2005 10 07, po konklavos, kurioje popiežiumi buvo išrinktas Benediktas XVI.
- ³⁰ Padre Lombardi: il Papa indossa la croce pettorale di quando era il vescovo // http://it.radiovaticana.va/storico/2013/03/14/padre_lombardi_il_papa_indossa_la_croce_pettorale_di_quando_er/it1-673409. Žiūrėta 2015 06 05.

- ³¹ Willey D. Pope Francis' first moves hint at break with past // <http://www.bbc.com/news/world-europe-21813874>. Žiūrėta 2015 06 05.
- ³² Klenk. Ten pat. S. 88.
- ³³ Poirier J. M. Il primo anno di Papa Francesco // Nuova Umanità. 2014. Nr. 36 (2). Roma. 212. P. 121.
- ³⁴ Papa Francesco. Incontro con i rappresentanti dei media (16 marzo 2013) // <http://www.news.va/it/news/incontro-con-i-rappresentanti-dei-media-16-marzo-2>. Žiūrėta 2015 05 25.
- ³⁵ Klenk. Ten pat. S. 88.
- ³⁶ Šiame kontekste nors trumpai norėtusi paminėti 2010 m. Italijos komunikacijos specialistų atliktą „teksto skaitymo lengvumo“ tyrimą, analizuojant vyskupijos savaitraščio „Vita nuova“ tekstus. Terminas „teksto skaitymo lengvumas“ nusako sąlygas, dėl kurių tekstas yra suprantamas ir lengvai paskaitomas. Šiuo atveju skaitymo lengvumo koeficientas nustatytas remiantis *Gulpease* indeksu, kurį išvedė Pedagoginė lingvistinė universitetinė grupė (Gruppo Universitario Linguistico Pedagogico – GULP), veikianti prie Romos universiteto. Išaiškėjo, kad 71 proc. straipsnių buvo „beveik nesuprantami“ asmenims, turintiems tik pradinį išsilavinimą; kita vertus, turintiems vidurinį išsilavinimą nė vienas straipsnis nepasirodė „labai lengvas“, tačiau nė vienas nebuvo ir „beveik nesuprantamas“. Asmenims, turintiems aukštąjį išsilavinimą, tik vienas straipsnis iš 64 analizuotų pasirodė „labai lengvas“, visi tekstai – „lengvai skaitomi“.
- ³⁷ *Popiežius Pranciškus*. Apaštališkasis paraginimas *Evangelii gaudium*. Nr. 25 // Bažnyčios žinios. Kaunas: Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras. 2013. Nr. 12 (402). P. 19.
- ³⁸ *Evangelii gaudium*. Nr. 41. Ten pat. P. 22.
- ³⁹ *Evangelii gaudium*. Nr. 35–38. Ten pat. P. 21.
- ⁴⁰ Papa Francesco scrive a Repubblica: “Dialogo aperto con i non credenti” // http://www.repubblica.it/cultura/2013/09/11/news/sintesi_lettera_bergoglio-66283390/. Žiūrėta 2015 05 25.
- ⁴¹ *Benediktas XVI*. Dievas ir pasaulis. Krikščionių tikėjimo paslaptys. Pokalbis su Peteriu Seewaldu. Vilnius: Alma littera. 2010.
- ⁴² Klenk. Ten pat. S. 89.
- ⁴³ Willey D. Pope Francis strikes an unusual new tone // <http://www.bbc.com/news/world-europe-23493038>. Žiūrėta 2015 05 25; *Tornielli A*. Il Papa a ruota libera con i giornalisti: dallo IOR alla lobby gay // <http://vaticaninsider.lastampa.it/vaticano/dettaglio-articolo/articolo/gmg-26831/>. Žiūrėta 2015 05 30.
- ⁴⁴ Il Papa telefona a Benigni dopo lo show “I dieci comandamenti” // <http://www.lastampa.it/2014/12/18/italia/cronache/il-papa-telefona-a-benigni-dopo-lo-show-i-dieci-comandamenti-I4GjvWOowK0M54P-sIZvOul/pagina.html>. Žiūrėta 2015 05 30; *Carbonara C*. La prima benedizione è per me // http://corriere.delmezzogiorno.corriere.it/bari/cronaca/15_aprile_15/prima-benedizione-me-papa-francesco-chiama-salvatore-87f5178a-e33a-11e4-95ac-81b4a151d850.shtml. Žiūrėta 2015 05 30.
- ⁴⁵ *Ring-Eifel L*. Eine Herausforderung für die Journalisten Franziskus und seine mitunter subversiven Formen der Kommunikation bergen auch Risiken // *Communicatio Socialis*. Ostfildern. 2014. Nr. 1 (47). P. 94–99.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Allgemeines Dekret der Deutschen Bischofskonferenz zum Kirchenaustritt // Deutsche Bischofskonferenz. 20 09 2012 // <http://www.dbk.de/presse/details/?suchbegriff=Ehe&presseid=2168&cHash=25c6f9d3008791b084098b59dafa592c>.
2. *Ambrosi E*. Comunicazione e informazione: nuovi scenari e forme di presenza della Chiesa // *Tigor: Rivista di scienze della comunicazione*. Trieste. 2011. Nr. 1. P. 144–172.
3. *Benedictus XVI*. Declaratio. 2013 // http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/speeches/2013/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20130211_declaratio.html.

4. *Benediktas XVI*. Dievas ir pasaulis. Krikščionių tikėjimo paslaptys. Pokalbis su Peteriu Seewaldu. Vilnius: Alma littera. 2010.
5. *Carbonara C.* La prima benedizione è per me. Papa chiama seminarista in fin di vita // Corriere della sera. 15 aprile 2015 // http://corrieredelmezzogiorno.corriere.it/bari/cronaca/15_aprile_15/prima-benedizione-me-papa-francesco-chiama-salvatore-87f5178a-e33a-11e4-95ac-81b4a151d850.shtml.
6. *Chua-Eoan H., Dias E.* Pope Francis, The People's Pope // <http://poy.time.com/2013/12/11/person-of-the-year-pope-francis-the-peoples-pope/>.
7. *Cubeddu G.* La Chiesa che ho conosciuto // 30 Giorni. 2000. Nr. 7–8 // http://www.30giorni.it/articoli_id_12748_11.htm.
8. *Gudauskas, A.* Krikščioniškoji komunikacijos prigimtis, realijos ir perspektyvos // Kościół a Europa. W dobie współczesnej. Sympozjum w 15-lecie Studium Teologii w Wilnie. Wilno–Białystok. 2010. S. 99–110.
9. *Heneghan T.* German Bishops Get Tough On Catholics Who Opt Out Of Church Tax // http://www.huffingtonpost.com/2012/09/21/german-bishops-church-tax_n_1903038.html.
10. *Holmes S.* City of Rome celebrates 'miracle' // <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4428149.stm>.
11. Il Papa telefona a Benigni dopo lo show "I dieci comandamenti" // <http://www.lastampa.it/2014/12/18/italia/cronache/il-papa-telefona-a-benigni-dopo-lo-show-i-dieci-comandamenti-I4GjvWOowK0M54P-sIZvOul/pagina.html>.
12. *Jonas Paulius II.* Enciklika *Redemptoris missio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html.
13. *Klenk C.* Franziskus – der Medienstar. Im ersten Jahr seines Pontifikats berichten Journalisten viel und durchweg positiv – wie lange noch? // *Comunicatio Socialis*. Ostfildern. 2014. Nr. 1 (47). P. 72–93.
14. *Köcher R.* Hohe Erwartungen. Allensbach // http://www.ifd-allensbach.de/uploads/tx_reportsdocs/Dezember_Papst.pdf.
15. *Narbekovas A., Milušauskienė J.* Visuomenės komunikavimo sampratos pateikimo skirtumai ir pagrindiniai elementai Katalikų Bažnyčios dokumentuose *Inter mirifica, Communio et progressio ir Aetatis novae*. SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2013. Nr. 46 (74). P. 7–21.
16. Padre Lombardi: il Papa indossa la croce pettorale di quando era il vescovo // http://it.radiovaticana.va/storico/2013/03/14/padre_lombardi_il_papa_indossa_la_croce_pettorale_di_quando_er/it1-673409.
17. *Papa Francesco*. Incontro con i rappresentanti dei media (16 marzo 2013) // <http://www.news.va/it/news/incontro-con-i-rappresentanti-dei-media-16-marzo-2>.
18. Papa Francesco scrive a Repubblica: "Dialogo aperto con i non credenti" // http://www.repubblica.it/cultura/2013/09/11/news/sintesi_lettera_bergoglio-66283390/.
19. Partecipazione di fedeli agli Incontri in Vaticano con il Santo Padre Francesco nel corso dell'anno 2014, Dicembre (29.12.2014) // <http://press.vatican.va/content/salastampa/es/bollettino/pubblco/2014/12/29/0990/02132.html>.
20. *Peters J. D.* Kalbėjimas vėjams: komunikacijos idėjos istorija. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. 2004.
21. *Pew Research Center*. In U.S., Pope's Popularity Continues to Grow // <http://www.pewforum.org/2015/03/05/in-u-s-popes-popularity-continues-to-grow/>.
22. *Pew Research Center*. Pope Francis' Image Positive in Much of World // <http://www.pewglobal.org/2014/12/11/pope-francis-image-positive-in-much-of-world/>.
23. *Pew Research Center ataskaita*. Media Coverage of Pope Francis' First Year // <http://www.journalism.org/2014/03/06/media-coverage-of-pope-francis-first-year/>.
24. *Pio XI*. Il Primo radiomessaggio di papa Pio XI a tutte le genti e ad ogni creatura // Santa sede. Pio XI. 12 febbraio 1931 // http://w2.vatican.va/content/pius-xi/it/speeches/documents/hf_p-xi_spe_19310212_radiomessage.html.
25. *Poirier J. M.* Il primo anno di Papa Francesco // *Nuova Umanità*. Roma. 2014. Nr. 36 (2). 212. P. 121–128.
26. *Poirier J. M.* Quiet thunder in Argentina // <http://www.catholicerald.co.uk/features/2013/03/13/quiet-thunder-in-argentina>.

27. *Pontificium consilium de communicationibus socialibus* // <http://www.pccs.va/>.
28. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija*. Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html.
29. *Popiežius Pranciškus*. Apaštališkasis paraginimas *Evangelii gaudium* // Bažnyčios žinios. Kaunas: Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras. 2013. Nr. 12 (402).
30. *Pratesi P.* Libertà e comunicazione // *La comunicazione: il dizionario di scienze e tecniche* // <http://www.lacomunicazione.it/voce/liberta-e-comunicazione/>.
31. *Ring-Eifel L.* Eine Herausforderung für die Journalisten Franziskus und seine mitunter subversiven Formen der Kommunikation bergen auch Risiken // *Communicatio Socialis*. Ostfildern. 2014. Nr. 1 (47). P. 94–99.
32. *Tornielli A.* Il Papa a ruota libera con i giornalisti: dallo IOR alla lobby // <http://www.gay.it/vaticano/dettaglio-articolo/articolo/gmg-26831/>.
33. *Un ano dopo* // <http://www.osservatoreromano.va/it/news/un-anno-dopo>.
34. Vatikano II Susirinkimo dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.
35. “Venga, venga” mi disse il Papa // http://archivistorico.corriere.it/1998/luglio/21/Venga_venga_disse_Papa_co_0_980721543.shtml.
36. *White R.* Pastorale e comunicazione // <http://www.lacomunicazione.it/voce/pastorale-e-comunicazione/>.
37. *Willey D.* Pope Francis’ first moves hint at break with past // <http://www.bbc.com/news/world-europe-21813874>.
38. *Willey D.* Pope Francis strikes an unusual new tone // <http://www.bbc.com/news/world-europe-23493038>.
39. *Zizola G.* Cattolici e mass media // <http://www.lacomunicazione.it/voce/cattolici-e-mass-media/>.

Gauta: 2015 06 10

Parengta spaudai: 2015 06 25

Andrius GUDAUSKAS, Saulena ŽIUGŽDAITĖ

NEW STYLE OF POPE FRANCIS’ COMMUNICATION: GUIDELINES FOR THE CATHOLIC CHURCH?

S u m m a r y

The Church is increasingly aware of the influence of social communication and media on shaping culture and life of persons and groups, so it tries to maximally engage in this “new areopago” space. Images and quotes, which are conveyed by the media, have the greatest impact on the formation of public opinion. Religious communication has experienced serious changes as well. After Vatican II popes sought ways to increasingly exploit the opportunities offered by mass media: John XXIII gave first interview in Church’s history to secular press, Paul VI favoured the introduction of religious topics in national Italian media and promoted the dialogue with culture. Till now the most important contribution was that of John Paul II, whose funeral symbolically became one of the most significant global media events of the beginning of the 21st century attracting not only millions of participants in Rome, but also the spectators via TV and internet. Nowadays Pope Francis has caused a real euphoria in the media already during the first year of the pontificate (2013–2014): according to the surveys, the popularity of the Pope largely increased not only among Catholics around the world, but also among non-believers. This is particularly surprising while recalling the dramatic situation of the Catholic Church during the pontificate of his predecessor Benedict XVI (2005–2013) when the disclosure of priests’ and other members’ of the Church involvement in sexual abuse of minors provoked a strong loss of confidence in regard of the Church.

The actual style of communication of Pope Francis is significantly rooted in his personal lifestyle characterized by sobriety and simplicity, warm human personality profoundly marked by closeness to the people and especially those in need. This personal approach offers a reliable basis for his symbolic gestures which are very powerful means of communication. The language of Pope Francis – free from elevated manner and technical theological terms, and together with strongly figurative style – has important elements which respond to the needs of contemporary communication dominated by media. We can see this manner of communication as an example to follow for Church's communication in various fields and levels.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: popiežius Pranciškus, Katalikų Bažnyčia, komunikacija, žiniasklaida, populiarumas.

KEY WORDS: Pope Francis, Catholic Church, communication, mass-media, popularity.

Andrius GUDAUSKAS – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Žurnalistikos instituto lektorius, daktaras. Popiežiškojo Grigaliaus universiteto absolventas. Maironio g. 7, 01124 Vilnius. El. paštas andrius.gudauskas@kf.vu.lt.

Andrius GUDAUSKAS – lecturer at the Institute of Journalism of Vilnius University. Doctor's degree in Media and Communications at Pontifical Gregorian University. Maironio g. 7, 01124 Vilnius. E-mail: andrius.gudauskas@kf.vu.lt.

Saulena ŽIUGŽDAITĖ – po bakalauro studijų Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakultete įgijo religijos studijų magistro laipsnį Vilniaus universiteto Religijos studijų ir tyrimų centre. Šiuo metu yra interneto dienraščio Bernardinai.lt religijos temų redaktorė. Adresas: Žirgo g. 1-32, 10221 Vilnius. El. paštas sziugzdaite@gmail.com.

Saulena ŽIUGŽDAITĖ – having completed her undergraduate studies at the Faculty of Catholic Theology of Vytautas Magnus University later obtained her master's degree in Religious Studies at the Centre for Religious Studies and Research of Vilnius University. Currently, she is the Religious Affairs Editor for the daily online paper Bernardinai.lt.